

Når den sekulære samlivsetikken blir problem for kirken

Noen kirkestrategiske refleksjoner om kristne menigheters utfordringer og muligheter i den kultursituasjon vi befinner oss i

Lars Råmunddal, 2021

Innledning

Noe særegent for de siste tiårs samlivsdebatt i kirken – med homofilispørsmålet som et slags brennpunkt, er polariseringen mellom ytterstandpunktene. Enten argumenteres det for en teologi på samlivfeltet som åpner opp for full aksept for såkalte likekjønnede ekteskap i kirken, eller så kjempes det mot en slik teologi og for å holde fast ved det som har vært den kristne kirkes klassiske og tradisjonelle syn på saken. Her argumenterer man sterkt ut fra det man opplever som Bibelens «tydelige ord» i saken. Spørsmålet jeg stiller i denne teksten er om det kan finnes en kirkestrategisk posisjonering mellom nevnte ytterpunkter i debatten – som kan framstå som teologisk forsvarlig sett ut fra et evangelisk og mer konservativt ståsted, og som også kan sies å være kirkestrategisk fornuftig i den kulturelle situasjonen vi befinner oss i som kirke i den vestlige verden?

Både for kirkelige ledere og for «menigmann» i kirken, kan man oppleve at det er vanskelig å forholde seg til mengden av kompliserte teologiske, etiske og ordningsmessige problemer knyttet til menighetsliv og samlivsetikk i dag. Derfor kan det være behov for å stille spørsmål om hva det egentlig er som foregår og hvilke samfunnsmessige og kulturelle krefter og forhold det er som lett kan påvirke vår måte å tenke på, måten vi kommuniserer på og kanskje også formuleringene vi velger i våre beslutninger i ulike kirker og menigheter. Mitt anliggende er med andre ord å forsøke å komme litt «bakenfor» de fastlåste posisjonene og argumentasjonsrekkene.

Framfor alt er handler mine kirkestrategiske refleksjoner om et forsøk på å tydeliggjøre og framheve hvilke muligheter den samfunnsmessige og kulturelle situasjonen vi er inne i – gir oss til å representere og proklamere evangeliet om Jesus Kristus på en troverdig måte. Uansett den situasjonen og «trykk» fra samtidskulturen som kirken opplever, vil det være dette som er kirkens hovedkall og oppdrag. Representanter for ytterpunktene i samlivsdebatten som foran er nevnt, har lett for å glemme eller overse nettopp dette. Begge ytterposisjonene frister oss

nemlig til å sette viktige saker i fokus, men som ikke er viktige nok i forhold til hovedsaken – evangeliet om Jesu Kristi nåde til alle mennesker!

De store temaene den sekulære samlivsetikken synliggjør i kirken

Samlivsetikken handler tematisk f.eks. om – ekteskapsforståelse, skilsmisse og gjengifte, samboerskap, abort, homofilt samliv, leve enslig/singelliv, m.fl. Av dette er det spesielt homofilt samliv, samboerskap og gjengifte og skilsmisse som har utfordret mange kirker de siste årene. Når samlivsetikken blir sekulær, betyr det at den henter de etiske normene (om det i det hele tatt kan sies at det finnes slike) fra menneskelig erfaring og fra den rådende kultur, ikke fra en eller annen normativ kilde – som religiøse skrifter, tradisjoner eller annet. Den kristne kirkes historie vitner om at det helt fra starten har oppstått konflikt mellom den rådende og kulturelle bestemte måte å tenke på – kontra den kristne måte å forstå samliv og etikk på.

Og da er nevnt også ett av de store temaene som den sekulære samlivsetikken synliggjør og tydeliggjør i kirken, nemlig *kirkens forhold til samtidskulturen*.¹ Til alle tider i den kristne kirkes historie har dette tema utfordret kirken på forskjellig vis avhengig av skiftende samfunnsmessige og kulturelle omstendigheter. Ikke minst er det i våre sekulariserte vestlige samfunn i dag grunn til å lære av hvordan de kristne hadde det som trosminoritet de første århundrene av sin historie. I dag kan man si at vi som kirke i den vestlige verden befinner oss i – i det vi kan kalle en etter-kristen tid og kultur. Etter mange år med sekularisering av de «gammelkristne» vestlige samfunn, står vi i dag i en situasjon der den kristne innflytelse på mange av de områdene der kristen tenkning og etikk tidligere var dominerende. Dette gjelder i høy grad samlivsspørsmålene. De to siste tiårenes relativt intense arbeid med samlivsetiske spørsmål knyttet til homofili, gjengifte og skilsmisse og samboerskap i mange kirker illustrer dette. Denne type spørsmål var på mange måter opplagte og selvsagte før denne tid. Hvem skulle trodd for bare 30-40 år siden at homofilspørsmålet for eksempel skulle komme til å bli en tematikk som skulle komme til å oppta så mye tid og rom som den faktisk har gjort i de fleste kirkesamfunn de to siste tiårene. Ja, noen ganger har tematikken til og med splittet kirkesamfunn og lokale menigheter.

Denne situasjonen utfordrer oss spesielt i *syn på og bruk av Bibelen for å begrunne våre standpunkt*. Historisk sett kan man si at slike tider som kirken er inne i nå, har bidratt til at det også stilles kritiske spørsmål «innover» i kirken om holdbarheten i vår bibeltolkning og vår bibelbruk, i vår måte å argumentere for våre standpunkt på – og ikke minst – i forhold til hvilke holdninger våre overbevisninger i viktige teologiske spørsmål har skapt. Det de fleste er enige om i dag, er i alle fall at også kirken og mange kristne miljøer har en del å rydde opp

---

¹ Bjørn Øyvind Fjeld gir i sin artikkel: Kulturrelevans og menighetsutvikling, SJLT 3 (2016), <http://sjlt-journal.com/no3/kulturrelevans-og-menighetsutvikling/>, en grundig drøfting av spørsmålet om kirkens forhold til kulturen.

i på holdningsplanet i forhold til annerledes tenkende mennesker og spesielt til homofile. Mye kan sies om tematikken om syn på – og bruk av – Bibelen i den debatten som foregår i kirken nå, men her i denne teksten vil jeg spesielt ha søkelys på faren – vi alle er utsatt for – å ideologisk sett la styre i vår lesning og bruk av Bibelen i de kompliserte spørsmålene som debatten reiser. På den ene side gjelder dette den rådende relativismen i samfunnet som presser oss til å gå i en til en liberalistisk tilnærming. På den annen side finnes absolutistisk tankegang, som kan presse oss til å bli fundamentalistiske i vår omgang og bruk av Bibelen. Mer om dette seinere.

Endelig kan nevnes at *måten vi kommuniserer evangeliet på i vår tid* blir en stor utfordring i lys den samfunns- og kultursituasjonen vi befinner oss i. Blir vi påvirket av relativismen som kulturstrømning (som jeg straks skal si mer om), står vi i fare for å la vår forkynnelse og vår presentasjon av evangeliet bli preget av en ukritisk tilpasning til samtidens verdsett styrt av det politiske flertallet. Dessuten kan relativismen friste oss til å bruke kriterier for bibeltolkning som gjør at vi havner langt utenfor bibelens forestillingsverden og kristen tolkningstradisjon. Dermed kan man si at det er selve den bibelske og evangeliske sannhet som står på spill. Blir vi påvirket et absolutistisk eller fundamentalistisk ståsted (som jeg også straks skal utdype), vil vår måte å kommunisere evangeliet lett bli preget av at troen på «de rette» tolkningene. Det er altså flere fallgruver vi bør styre unna når vi snakker om hvordan vi skal kunne forkynne og formidle evangeliet på en troverdig måte i dag.

En slik opplisting av noen temaer som samlivsdebatten i kirken berører, viser at det å håndtere disse spørsmålene i dag handler om noe mer enn å finne praktiske løsninger og ordninger på de aktuelle områdene i menighetene. Debatten impliserer nemlig mange av de sentrale delene av den kristne teologien – samtidig som debatten enkelte ganger minner oss om at det kan være selve evangeliets sannhet som står på spill.

«Krefter» og forhold i samtiden og kulturen som kan bli styrende

Det finnes noen underliggende drivkrefter i dagens samtidskultur i den vestlige verden (som vi er en del av) som lett kan drive et spill med oss, om vi ikke er oppmerksomme på dem og bevisst velger å forholde oss til dem. Mennesker som lever i samtidskulturen påvirkes av to «till synes motsatta krafter», sier den svenske filosofen Mikael Stenmark.² Og de to «kreftene» identifiserer han som relativismen og absolutismen. Disse to framstår som egne og selvstendige virkelighetsforståelser – som egentlig har lite med hverandre å gjøre. Vi har sett at relativister kan bli autoritære, og hos absolutister kan vi finne innslag av relativisme/liberalisme, men det er vanskelig å identifisere en «mellomposisjon». På kirkelig mark kan vi imidlertid få hjelp av den amerikanske teologien J.W. Carrolls begreper til

---

² Se: Stenmark, M. (2012). Guds tro och förnuft i dagens pluralistiska samhälle. *Svensk Teologisk Kvartalskrift*. Årg. 88, 2012, side 58-67.

nettopp til å forstå at vi ikke er tvunget til enten å bli fundamentalister eller relativister. Det Carroll gjør, er å definere en posisjon som setter ord på hva hvordan kan navigere i en tid preget av både absolutisme og relativisme. Det som da blir viktig å være bevisst på, er hva vi som kristne i dag bør gjøre motstand mot – og hvordan vi kan tilpasse oss samtiden.³

Begge disse «kreftene», både relativismen og absolutismen, presser oss i kirken både i vårt bibelsyn og vår bibelansettelse. Og de setter i det hele tatt sitt preg på vår måte å tenke på, måten vi kommuniserer på og kanskje også formuleringene vi velger i våre beslutninger – slik at det kan bli vanskelig å vurdere spørsmålet om hva bibelsk normativitet og den bibelske fundamentering for våre standpunkt og valg egentlig handler om i dag. Generelt kan man si at relativismen presser oss i liberalistisk retning, noe som innebærer at det er selve den universelle bibelske sannhet som står på spill. Og absolutismen presser oss i fundamentalistisk retning, noe som innebærer at vi blander sammen spørsmålet om bibelens sannhet med vår kunnskap om denne, noe som får store konsekvenser for måten vi håndterer disse vanskelige etiske spørsmålene på. Derfor vil jeg her argumentere for at vi som kirke må plassere oss i et teologisk landskap – der vi verken blir liberale eller fundamentalistiske.⁴

Men hva er egentlig relativisme og absolutisme og hvordan forholder vi oss til disse samfunnskreftene? Relativister har ingen absolutter – verken i vitenskap, religion, moral eller i andre menneskelige erfaringer. Nå finnes det ulike typer relativisme; som den deskriptive («a fact of life» som misjonsteologen Newbegin kaller denne) og den preskriptive, dvs. den normative – som blant annet innebærer at ingen ting kan sies å være objektivt gyldig (valid). Den førstnevnte typen har funnes i verden til alle tider, og de første kristne måtte også forholde seg til denne type relativisme. Men den sistnevnte, den relativismen som blir normativ og som gjør krav på å si «sannheten om livet», er et ideologisk fenomen som vi ikke minst kjenner godt etter at opplysningstiden fra 17- og 1800-tallet avsetter Gud og kirke som dommer både over tro og etikk – og innfører mennesket selv og fornuften som øverste dommer i alle spørsmål.

En hovedsak i relativismen er at all kunnskap er relativistisk på den måten at den varierer fra kultur til kultur, eller den er subjektivistisk, på den måten at den varierer fra person til person. Dette synet på kunnskap vil jo gjøre tolkning av Bibelen til en slags kulturell og menneskelig meningslek. Ifølge den britiske teologien A. McGrath er grunnen at det er (samtids-)kulturen og den menneskelige erfaring som blir styrende (normerende) i bibeltolkningen.⁵ I dag snakker man gjerne om «den empiriske vending» i teologien, noe som indikerer den menneskelige erfaringens plass og betydning for det teologiske arbeid. Relativismen må sies å være en av de største utfordrerne for den kristne kirke i vår tid – nettopp fordi den den

---

³ Til kirkens valg av tilnæringsmåte i forhold til samtidskulturen, jf. J.W. Carroll (2000). *Mainline to the Future. Congregations for the 21st Century*. Louisville, Kentucky: Westminster John Knox.

⁴ For den leser som ønsker å sette seg grundig inn i den idehistoriske og filosofiske bakgrunn for liberalisme og fundamentalisme, kan Nancey Morpheys bok: *Beyond Liberalism & Fundamentalism. How Modern and Postmodern Philosophy set the Theological Agenda*. Trinity Press International: Harrisburg, Pennsylvania, anbefales.

⁵ Se A. McGrath (1996). *A Passion for Truth. The Intellectual Coherence of Evangelicalism*. Downers Grove, Illinois: InterVarsity Press, side 201ff.

angriper det kristne og bibelske synet på hva sannhet er.⁶

Relativismens fristelser og farer

Med tanke på den situasjon vi befinner oss i i våre menigheter i dag, kan man si at relativismens fristelse er at den opphever spenningen mellom kirke og samtidskultur – som helt fra framveksten av de første kristne menighetene i romersk-hellenistisk tid og kultur har funnes. Og det er mye som taler for at dette er en spenning som alltid *bør* finnes der. For om ikke, står vi i fare for å omdefinere ikke bare hva kirkens identitet og oppdrag handler om, men også hva det innebærer for den kristne kirke å representere og stå ansvarlig for å formidle evangeliet i verden. Det kan også virke fristende til tider å bli en del av samtidskulturens måte å tenke på ved å tilpasse seg og innordne seg i denne. Men faren er, som også McGrath påpeker, at om vi gjør kristendommen relevant i en kultur, blir den fort irrelevant i en annen.⁷ Da kan vi også oppleve at vi står igjen med en tro og en kristendomsforståelse som «har gått ut på dato».

Å bruke kriterier og normer fra samtidskulturen for å tolke Bibelen, kan også virke fristende – ikke minst fordi dette kan minimalisere konflikten med samtidskulturen. Men faren er selvfølgelig å gjøre overgrep mot bibelordets sannhet og grunnleggende nådebudskap. Det kan også være svært fristende for menigheter å finne løsninger på kompliserte etiske samlivsetiske spørsmål og det som kan oppfattes som foreldede menighetsordninger, i standpunkt som ikke bare skyver tidligere måte vi har ordnet oss på til side, men som står i fare for å kompromisere med evangeliets og Bibelens sannhet. Og faren er selvfølgelig at man kommer i konflikt med selve evangeliets- og kristenfellesskapets vesen.

Absolutismens fristelser og farer

Det som kan sies å være absolutismens primære kjennetegn er at det ikke bare er sannheten som er absolutt, men *også vår kunnskap om den*. Dette kan kalles kunnskapsfundamentalisme. En relativt kjent utgave av absolutismen er den såkalte vitenskapelige absolutisme («scientismen»), har som kjennetegn at den mener at vitenskapen gir svar på alle spørsmål. Trosretninger og religioner som hevder noe annet, bør forkastes, mener man da. Nå er det kanskje det vi gjerne kaller bibelfundamentalisme som best kan illustrere hva absolutisme på kristen mark handler om. Denne utgave av absolutisme har flere karakteristiske kjennetegn:

Det første er (selvfølgelig) at man tror på en absolutt sannhet slik Bibelen presenterer denne, men i tillegg blir også ofte konsekvensene av bibelfundamentalistisk bibelforståelse at *vår kunnskap om sannheten* (slik Bibelen presenterer denne) også blir absolutt. Og skal man forsvare et slikt ståsted, skjer det gjerne, som McGrath påpeker, at rasjonalisme blir styrende i bibeltolkningen. Det som stemmer med et sett av fornuftskriterier, blir da det som er rett/sant.⁸

---

⁶ Hvordan kirken bør møte samtidens sannhetsrelativisme, jf. A. Barbosa da Silva og Lars Råmunddal: Sannhet, relativisme og menighetsutvikling, i boken: *Bygge kirke. Bidrag til en teologi for menighetsutvikling*, SJLT Publishing, 2020, kapittel 4.

⁷ A. McGrath (1996). *A Passion for Truth. The Intellectual Coherence of Evangelicalism*. 1996. Downers Grove, Illinois: InterVarsity Press, side 66ff.

⁸ A. McGrath (1996). *A Passion for Truth. The Intellectual Coherence of Evangelicalism*. Downers Grove, Illinois: InterVarsity Press, side 56ff.; 166ff.

Nok et karakteristisk kjennetegn bibelfundamentalismen har hatt (historisk sett) og som alltid tydeliggjøres i sterke meningsdebatter (som de vi har hatt om samlivsetiske spørsmål de siste årene), er at representanter for den ofte er konfronterende. Typisk nok er det bare det synet man selv har som er rett, og ydmykhet i forhold til egne standpunkt kan synes langt unna.

Bibelfundamentalismens – som den utgave av absolutisme som vi har fokus på her, er ikke fristet til å gjøre seg lik samtidskulturen. Tvert imot, den ser på kulturen primært som en trussel mot troen og det kristne og man overser gjerne kulturens verdifulle side. Man fristes derved til å gjøre verden «der ute» til fiende – og samtidig selv være rimelig uberørt. Man forstår menigheten som et «beskyttet» område – mens man forsøker å stenge verden ute. Det er interessant å merke seg at det som her skjer, er egentlig det samme som vi registrerte under omtalen av relativismen: Man opphever spenningen mellom kirke og kultur – her ikke ved å slippe samtidskulturen inn i kirken og la den bli styrende, men ved det motsatte – å forsøke å stenge samtidskulturen *ute fra* kirken. Sannsynligvis er begge måter å forholde seg til samtidskulturen på like hjelpeløse.

En fristelse for alle som strever med å lese og tolke Bibelen er å forsøke å forstå bibeltekstene slik de står, uten å søke nevneverdig hjelp verken i tolkningshistorien eller den kirkelige kontekst man befinner seg. Man mener at man ved å lese Bibelen bokstavelig ikke tolker – fordi man leser Bibelen ordrett «som det står». Og man er som regel blind for at en slik biblisistisk bibeltolkning også gjør seg bruk at det McGrath kaller eksterne kriterier eller normer for bibeltolkning.⁹ Og igjen er det rasjonalismen som slår inn som hjelper. I forhold til den kirkelige praksis, vil det være viktig ut fra et bibelfundamentalistisk ståsted å finne «bibelske» løsninger på problemene. Som regel er dette løsninger som ikke fanger opp den tolkningsmessige og kulturelle kompleksiteten i problemene man forsøker å løse.

Hva er farligst for kirken – relativisme eller absolutisme?

Av disse ideologiske «kreftene» eller samfunnsforholdene som så lett påvirker og styrer vår måte å tenke på, våre holdninger og våre standpunkt i dag, kan man fra et kirkelig ståsted si at det nok er relativismen er farligst for kirken. Og grunnen er ganske enkel; den forkaster tanken på at det finnes en absolutt og universell sannhet, og vår kunnskap om sannheten blir også relativisert. Det skal i alle fall bibel-absolutismen krediteres for – at den alltid har forsøkt å holde fast på det viktigste – at det finnes en universell sannhet. Men vi har allerede sett at måten man forsøker å forsvare bibelbudskapets universelle sannhet på – ved også å gjøre synet på kunnskapen om sannheten absolutt, kan skape problemer – ikke bare i formidlingen av evangeliet i vår tid, men også i forhold til den type kompliserte spørsmål som dagens samlivsdebatt representerer.

Disse problemene oppstår gjerne når det ikke finnes noen kritisk distanse mellom evangeliets sannhet (som vi ønsker å stå for og representere) og vår forståelse/kunnskap om denne. Et slikt syn på kunnskapens absolutte karakter slår ofte også ut i en negativ holdning til seriøst

---

⁹ A. McGrath (1996). *A Passion for Truth. The Intellectual Coherence of Evangelicalism*. Downers Grove, Illinois: InterVarsity Press, side 66-97.

arbeid med å fortolke Bibelen i skiftende tider og kulturelle forhold. Enten vurderer man dette arbeid som unødvendig eller eventuelt som «bibelødeleggende». Vi kan også se eksempler på at man bejaer det som i seriøst kunnskapssøkende arbeid (ev. vitenskap) bekrefter «min» forståelse og så forkaster man gjerne det som ikke stemmer med min forutinntatte sannhet/kunnskap. Alt dette kan gjøre oss blinde og/eller ufølsomme i forhold til menneskers behov og livssituasjon, og dette må vi forsøke å motarbeide.

Strategisk veivalg: Både motstand og tilpasning

De siste tiårene har vi sett at både relativismen og bibelabsolutismen har fått prege strategiske veivalg og løsninger som ulike kirkesamfunn og menigheter har tatt i forhold til de samlivsetiske spørsmålene som utfordrer kirken på en spesiell måte i dag, og da spesielt homofilispørsmålet. Noen åpner opp og tilpasser seg i stor grad storsamfunnets krav om at også kristne og kirkene skal følge samme verdivalg som det politiske flertall står for. Andre står imot alt av press utenfra og fastholder det man mener er Bibelens klare ord og tale også i vår tid. Utfordringen er slik jeg ser saken, at verken relativisme eller absolutisme – som ideologiske påvirkende samtidsstrømninger, bør skal styre oss. Men om disse strømningene ikke skal styre oss i kirken, bør vi bli klar over hvordan disse kreftene lett påvirker vår tenkning, våre beslutninger og våre holdninger.

Som en hjelp i vår tenkning og som en hjelper i å finne måter å tenke på og løsninger som verken kan sies å bli relativistiske/liberale eller absolutistiske/fundamentalistiske, har jeg søkt hjelp hos den amerikanske teologen Jackson W. Carroll.¹⁰ Som jeg foran har vist til, frister både relativismen og absolutismen oss som kirke til å oppheve, eller i alle fall minimalisere, spenningen mellom den samtidskultur kirken står i og Bibelens normative tale om evangeliets sannhet og kirkens vesen og oppdrag. Jeg mener at Carroll med den strategiske tenkning han representerer, kan hjelpe oss til å plassere oss som kirke i dag i det konstruktive spenningsfeltet – mellom bibelsk normativitet og samtidskulturen.

Sagt med andre ord er utfordringen å utforme en teologi og strategi for kirke og menighet som har god kontakt med mennesker i den kultur og den tid vi lever i, uten at vi mister kontakten med menighetens og budskapets røtter i den kirkelige tradisjon og i Bibelen. Ved hjelp av Carroll vil jeg her forsøke å beskrive det vi mener er én farbar vei for våre menigheter som ønsker å være «relevante» i sin samtid – samtidig som vi ikke ønsker å la denne intensjonen gå på bekostning av etterlevelsen av evangeliets sannhet og normativitet.

Ifølge Jackson W. Carroll handler en slik strategisk tilnærming om at man retter oppmerksomhet både mot samtidsutfordringen som menigheten eller kirken står overfor, og mot kirkens eller menighetens historie og tradisjon. Carroll betegner denne tilnærmingen som

---

¹⁰ Carroll, J.W. (2000). *Mainline to the future. Congregations for the 21st century*. Louisville, Kentucky: Westminster John Knox.

en kombinasjon av det han kaller tilpasningsstrategien og motstands-strategien (*accomodation and resistance*).¹¹ Det Carroll kaller tilpasningsstrategien, handler om at både budskapets innhold og formene det presenteres i, tilpasses kulturen eller samtiden. Dette kan bli sett på som et knefall for relativismens samfunnsvisjon tilpasset på kirkelig mark. Og på den annen side vil i vår kulturkrets en motstandstenkning eller -strategi stort sett handle om at man ikke bare viser motstand mot en stadig økende grad av liberalisering av så å si alle sosiale og kulturelle områder, men også at man ofte reagerer med motstand mot fornyelse og revitalisering av menighetsarbeid og kirkelige former. Dette kan sies å være bibelfundamentalismens (ofte ikke tilsiktede) klokkeetro på at det absolutistiske tankestoff og de holdninger den representerer er veien å gå for kirken.

Og spørsmålet blir da – dersom verken den «rene» motstandsstrategi eller den «ukritiske» tilpasningsstrategien kan anbefales i en kirkelig kontekst, hvordan en strategisk tenkning kan se ut som ønsker både å representere motstand mot alle krefter som tukler med evangeliets sannhet – og som også ønsker tilpasning for å kunne representere og proklamere evangeliet i sin samtid? Kort sagt tror vi at det er nødvendig å utøve motstand på to fronter. Den ene fronten handler om *motstand både mot relativismens syn på spørsmålet om en objektiv eller universell sannhet – og mot det relativistiske og/eller subjektivistiske syn på sannhet* som finnes i denne strømmingen slik vi tidligere har redegjort for dette. Den andre fronten det er behov å yte motstand på, er *mot absolutismens og dermed også fundamentalismens syn på at også vår kunnskap om sannheten er absolutt*. Det siste gir oss nemlig som kirke minimalt av rom for teologisk arbeid og refleksjon og blir for oss et uholdbart standpunkt.

Tilpasning kan etter min oppfatning handle om flere ting som hver for seg ikke kompromisser med det vi her kaller evangeliets sannhet. Å bekrefte menneskets og kulturens skapelses-teologiske verdi, må for eksempel sies å være svært god bibelbasert teologi sett fra de fleste kirkelige ståsteder. Både i teologifaget og i den offentlige debatt har vi de siste tiårene sett en større åpning for det man kan kalle skapelsesteologi enn tidligere. Og dette er viktig for oss – og en hjelp i en tid som roper på naturvern og en bærekraftig utvikling, men også i den etiske situasjon vi befinner oss nå. Og grunnen er at behovet er så stort – ikke bare for å se menneskets behov for frelse og befrielse, men også å kunne se mennesket «i seg selv», dvs. se menneskets verdi slik det er skapt av Gud. Og det underlige er at vi med på kjøpet når vi oppdager menneskets skapthetsverdi også ser tydeligere både konsekvensene av syndefallet og menneskets nådebehov. Syndefallet berører nemlig alle sider av menneskelivet – også vår egen forståelse av identitet og relasjoner til andre mennesker – inklusive våre seksuelle relasjoner.

I enkelte frikirkelige lavkirkelige teologiske tradisjoner, har det vært vanlig å ha et stort fokus på misjon og evangelisering. Mange av oss ønsker å holde fast ved et slikt fokus, men her kan motstands- og tilpasningsstrategien hjelpe oss til å styre klar av både den kulturfiendtlige holdning og den ukritiske tilpasningen til samtidskulturen som utfordrer nevnte kirkeretninger på en spesiell måte i vår tid. Paulus sin tale på Areopagos, Apostlenes gjerninger kapittel

---

¹¹ Carroll (2000), side 37-53.

17,22-31, er en god demonstrasjon av grunnleggende prinsipper han og apostlene la til grunn i sin kommunikasjon med ikke-troende mennesker i den tids kulturelle virkelighet.¹²

Det første prinsippet er at kristen forkynnelse bør knytte an til, men ikke identifisere seg med, den erfaring som man finner i ulike kulturer. Paulus henviser til religiøse erfaringer tilhørerne måtte ha, jf. vers 23 og 28. Det andre prinsippet er at det finnes en grense for åpenhet/ tilpasning/dialog. Paulus forkaster ikke athenes religiøse og kulturelle erfaringer, men han forkynner allikevel frimodig evangeliet om Jesus, se vers 30-31. Dette viser også at for Paulus var det ikke rom for kompromiss når det gjelder evangeliets sannhet. Han visste at denne forkynnelsen ville gi ham motstand, men han forkynner frimodig Kristus uansett. Dette kan vi si er det tredje prinsippet. Og endelig – og for det fjerde: Areapagos-talen viser at kirken alltid må – med bakgrunn i evangeliets universelle sannhet – hevde sin rett til å forkynne evangeliet i alle kulturer.

Nok et anliggende med motstands- og tilpasningsstrategien er at den ikke bygger på bibelfundamentalismens syn på kunnskap som absolutt. I vår sammenheng innebærer dette at man ikke låser seg i etablerte og såkalte «riktige» tolkninger av kirkelig praksis på ulike områder. Dette gir både en frihet til kritisk å etterprøve etablerte posisjoner og det kan gi kreativitet til å finne løsninger og veier i et vanskelig terreng i dag når det gjelder kirkelig praksis på ulike områder. Denne måten å tenke på har vi også bruk for når det gjelder håndtering av den kompliserte samlivsetiske problematikken som utfordrer oss i dag.

Hvordan kan en motstands- og tilpasningsstrategi se ut for en menighet?

(1) Jeg har tidligere vist til at både relativismen og absolutismen opphever, eller i alle fall minimaliserer, den spenning det er normalt at den kristne kirke står i i forhold til samtidskulturen. Dette ser også ut til å være intensjonen med både et liberalt standpunkt – med en ukritisk tilpasning til samtidskulturen – og en mer bibelfundamentalistisk – med avstandtagen til samtidskulturen. Etter min oppfatning gir motstands- og tilpasningstenkningen muligheter til å øve oss i – som de første kristne – å leve i spenningen mellom kirken og en verdslig samtidskultur som ikke er «kristeliggjort».

(2) Jeg vil også påstå at kombinasjonsstrategien kan hjelpe oss til å bli teologisk sett tydelige i vår tid – uten at vi faller for fristelsen til å dyrke meningsfrontene. Denne måten å tenke på gjør at vi kan våge å stå for en teologi som ikke kompromisser spørsmålet om evangeliets sannhet. Teologisk tydelighet bør alltid i den kristne kirke vært knyttet til trosbekjennelsen og forsvar av evangeliets universelle sannhet, og ikke til hvem som måtte ha de riktige tolkningene og de sterkeste meningene.

---

¹² Se A. Barbosa da Silva og Lars Råmunddal: Sannhet, relativisme og menighetsutvikling, i boken: *Bygge kirke. Bidrag til en teologi for menighetsutvikling*, SJLT Publishing, 2020, kapittel 4.

(3) Motstands- og tilpasningsstrategien tillater oss også å være ydmyke i forhold til tilkortkommenheten av vår forståelse, kunnskap og vår tolkning. Tolkningene våre, forståelsen vår, vil nemlig alltid være ufullkommen og nettopp «tilkortkommen». Den vil være «stykkevis», som Paulus bruker som begrep i 1 Kor 13,9. Men dette får ikke som konsekvens at vi oppgir evangeliet som objektiv og universell sannhet, bare at vår forståelse og vår kunnskap om denne sannhet er ufullkommen og «stykkevis». Dette innebærer blant annet at det nødvendigvis ikke bare finnes ett riktig svar på kompliserte spørsmål som angår denne universelle sannhet – og hvilke implikasjoner den evangeliske sannhet får for ulike livsområder. Det vi her snakker om får store konsekvenser for hvordan vi håndterer den type spørsmål denne kirkelige strategirefleksjonen omtaler.

(4) Motstands- og tilpasningsstenkningen utfordrer oss til å ha fokus på evangeliets nådebudskap – ikke på alle mulige saker som kan være viktige, men ikke det viktigste. Både relativismen og absolutismen har sine kampsaker, og det er lett å bli fristet til å la disse styre vår kommunikasjonsagenda. Men uansett om det gjelder såkalt rett bibelsyn, Israel, menneskerettigheter og/eller sosial rettferdighet, (eller andre temaer), er dette ikke saker som kirken bør frontstille i vår kommunikasjon med omverden. Om vi gjør dette, står vi nemlig i stor fare for å konstruere falske og unødvendige anstøt for mennesker som ønsker å tilhøre Jesus. Det er ikke «sakene» av verken religiøs, etisk eller politisk karakter som skal være det anstøtet mennesket møter på vei inn til fellesskapene våre. Det er det bare Jesus selv og det Paulus kaller ordet om korset som er, jf. 1 Kor 1,17ff..

(5) En konsekvens av motstands- og tilpasningsstrategiens måte å tenke på er etter min oppfatning at vi kan få tydeliggjort at vår menighets- og medlemskapsforståelse kanskje bør utdypes og reformuleres. Med dette mener jeg at vi bør vise vilje til å markere at menighetsfellesskapene våre er «veksthus» – ikke utstillingsvindu for kristne som vi måtte mene at de «oppfyller kravene». Tiden kan være inne for at mange kirker og menigheter kritisk gjennomgår sin teologi eller forståelse av hva tilhørighet og medlemskap i et menighetsfellesskap handler om. Jeg ser ikke bort fra at en slik kritisk refleksjonsrunde om menighetstilhørighet og medlemskap – som inkluderer et studium av sentrale nytestamentlige tekster på området, kan resultere i en konklusjon om at vi i vår av praktisering av opptak av medlemmer står vi i fare for å ha lite rom for ufullkommenhet og «uferdighet». Ut fra tanken om at menighetsfellesskapet kanskje ikke burde bli et utstillingsvindu for mer eller mindre «perfekte» kristne, men heller et «veksthus» der det ikke (bare) plantes ferdige og utvokste planter, men også frø, spirer og planter under vekst, mener vi at vi på nytt bør vurdere opptakskriteriene, slik at «opptakssystemet» kan speile en livsforvandlende prosess som alle kristne har «rett» til å oppleve i menighetsfellesskapet. Det kan finnes mange praktiske måter å tilrettelegge en slik menighetstenkning på – som ivaretar både åpenhet og inkludering og etterlevelse av Bibelens ord og budskap i dag.

Framfor alt: Representere og proklamere Kristus

Det vil være slik at kristne og menigheter som ønsker å bygge på evangeliets sannhet vil både i prinsippet og i praksis være på kollisjonskurs med mange av de vedtatte sannhetene i kulturen og samfunnet. Men, som vi foran har understreket, er det likevel viktig å være på talefot med samfunnet rundt.¹³ Menighetens kommunikasjon må derfor ikke være slik at mennesker støtes bort på grunn av mindre viktige ting. Som vi tidligere har nevnt, kan man si at både relativismen og absolutismen kan friste oss til å tro at sant kristent engasjement handler om fokus på de rette sakene. Dette er noe av bakgrunnen for at vi minner om at det *for kirker og menigheter som ønsker både å utøve motstand mot samtidskulturens syn på sannhet og tilpasning til kulturen for å kunne formidle evangeliet på en troverdig måte, vil være viktig å øve seg i å skjelne bevisst mellom menighetens hovedoppgave – og saker som kan være viktig, men som ikke er viktige nok. Faren for menigheter som ønsker å ta sannheten i det bibelske budskap på alvor, er nemlig at man begynner å fokusere på «saker» i stedet for hovedsaken – eller hovedbudskapet.* Hvis dette skjer, kan vi skape ugrunnet fiendskap med andre og dermed bli blinde for at evangeliet er for alle og at kristne ikke har noen fiende (Matt. 5,38-48; Apg 10,34; 1 Tim 2,4).

Noen menigheter lar Bibelens tale om Israel – som Guds folk – ikke bare i «bibelsk» tid, men også i dag, bli en stor sak. Andre saker som kan få hovedfokus er for eksempel menneskerettigheter og sosiale etiske spørsmål. Vi har også sett at kristne og menigheter går i bresjen for bestemte politiske partier – som de mener har en mer bibelsk og kristen agenda enn andre. Om man med utgangspunkt i samlivsetiske spørsmål som utfordrer kirken på en spesiell måte i dag, begynner å tale om – kampen *mot* homofilt samliv, samboerskap, osv., er vi der at disse komplekse etiske spørsmålene er blitt «saker» vi må kjempe mot – eller eventuelt for – i kirken.

Det finnes altså svært mange gode saker – som man ut fra ulik kirkelig tradisjon og ulik tenkning og tolkning – kan tenke forskjellig om, men som allikevel er linket opp mot det kristne budskap om sannhet, kjærlighet og rettferdighet. Dette gjør det svært relevant og viktig at vi i dag stiller oss spørsmålet: Hva handler det kristne sannhetsbudskapet om, og hva kan man ut fra dette si er menighetens hovedoppgave? *Skal vi – på en god måte – kunne kommunisere evangeliets sannhet i dag, er det nemlig avgjørende viktig å vite hva som er menighetens hovedbudskap og hovedoppgave – og så tilrettelegge vår kommunikasjon i ord og gjerning ut fra at det er dette vi ønsker å få fram.*

I det store bildet handler saken om at menigheten er Guds redskap for å etablere Guds rike på jorda. I praksis dreier det om å fullføre Guds frelsesplan. Det skjer ved at menigheten fører mennesker inn i Guds rike, setter dem fri fra synd og ondskapens bånd og utrunder dem til å være disipler. Slik forbereder vi den dagen Jesus kommer tilbake og tar herredømmet på jorda. Kirkens og den aktuelle menighets hovedansvar ligger i kommunikasjon med verden

---

¹³ Følgende tekst er sterkt inspirert av et utredningsnotat brukt i en strategisk prosess i Salem Misjonsmenighet, Kristiansand, i perioden 2003-2005. Notatet er utarbeidet av Reidar Salvesen og Lars Råmunddal.

omkring er derfor at Gud og menigheten med Guds hjelp tar imot syndere og kaller dem til omvendelse. All vår formidling av evangeliet må vurderes ut fra dette.

Menigheten må altså vokte seg for å la andre oppgaver gå foran den ene oppgaven som bare menigheten kan utføre. Når menighetene prioriterer kampen for de mange gode sakene foran hovedoppgaven, får det en del uheldige følger:

- 1) Kristendommen blir en «sak» eller en samling med saker som man kjemper for.
- 2) Menighetene danner front mot mennesker som har en annen oppfatning i saksspørsmål og mister dermed kontakten med dem.
- 3) Menighetene framstår som interessegrupper for særlig interesserte.
- 4) Å bli kristen kan framstå for folk flest som å melde seg inn i en forening hvor man må godta at bestemt sett med meninger.

Og det kan være grunn til å spørre om hva skjer med evangelieformidlingen om «sakene» overtar og blir dominerende i forhold til presentasjonen og proklamasjonen av evangeliet om Jesus Kristus? Sannsynligvis står vi i fare for å begynne å forkynne «et annet evangelium», jf. Paulus' uttrykk i Gal 1,6, enn det nådens evangelium som Paulus og de første apostlene kjempet for. I klartekst kan dette handle om at den kirke, menighet eller kristenleder som opptrer som forkjemper for eller innbitt motstander av sterke for-og-imot-meninger og holdninger, står i fare for å representere «et annet evangelium» enn det vi har blitt overgitt fra Jesus og apostlene.